

moetten die per trein gekomen waren en die de omgeving van de Landsdrukkerij in het oog zouden houden. Badrian kondigde telefonisch de 'controle' aan. Hij werd met van der Veen, Verbiest, van Gogh en Meijer toegelaten. Aan de bedrijfsleider werd gelast, de voorraad in de kluis te tonen. Daar werd de man gegrepen en geboeid – er werd hem een prop in de mond geduwd. In de kluis lagen vellen pb's die nog ongesneden waren. Vellen met in totaal 10 000 pb's werden opgerold. Met de rollen ging men naar boven waarbij de bedrijfsleider hulp verleende. Deze had namelijk duidelijk gemaakt dat hij iets te zeggen had. De prop was uit zijn mond genomen en de overvallers hadden toen vernomen dat zijn vrouw elk moment bevallen kon; hij had zich ook tot hulp bereid verklaard. Het plan was toen snel gewijzigd: de bedrijfsleider werd meegenomen. In de buurt van Leiden werd hij afgezet.

Het was voor het eerst dat een illegale organisatie een zo groot aantal echte pb's in handen gekregen had. De zwarte opdruk was er nog niet in aangebracht. Dat was een groot voordeel: de PBC kon nu de gemeente-aanduidingen drukken waaraan de in een bepaalde streek wonende illegale werkers en onderduikers behoefte hadden. Men gaf de 'zwarte Nederlanders' overigens niet te snel uit (na de 'kraak' bij de Algemene Landsdrukkerij was de controle juist van die pb's nog verscherpt). Vermoedelijk was van de ruim 10 000 buitgemaakte pb's een derde doorgegeven toen de rest bij huiszoeking door de *Sicherheitspolizei* ontdekt werd.

★

Gerrit van der Veen had de actie bij de Algemene Landsdrukkerij heel wel aan de doortastende Badrian kunnen overlaten en het zou ook begrijpelijk zijn geweest als hij dat gedaan had. Toen hij op zaterdagmiddag 29 april '44 aan die 'kraak' deelnam, wist hij namelijk dat hij in de vroege uren van maandag 1 mei leiding zou geven aan de uitvoering van een plan dat hem al maanden beziggehouden had: een overval op het Huis van Bewaring I aan de Weteringschans (eigenlijk: het Kleine-Gartmanplantsoen) te Amsterdam waar zich in de z.g. Duitse afdeling talrijke arrestanten van de *Sicherheitspolizei* bevonden. Dat men dergelijke gevangenen zou trachten te bevrijden, sprak voor de illegaliteit vanzelf: men zou zeker van de 'zwarte gevallen' het leven redden; ook stak in een bevrijdingsactie een element van zelfbescherming, want men moest er van uitgaan dat de *Sicherheitspolizei*, naarmate zij gevangenen langer aan haar barbaarse verhoormethoden onder-